

Lit. savod Jul. Nuhn-a u Zagrebu.

KNEZ JEROLIM KAVANJIN

Rodjen oko 1640 † 1714.

DRA. JEROLIMA KAVANJINA

VLASTELINA SPLJETSKOG I TROGIRSKOGA

BOGATSTVO I UBOŽTVO.

VELEPJESAN

U 30 PJEVANJAH.

IZDANA TROŠKOM

JOSIPA JURJA STROSMAJERA

BISKUPA DJAKOVAČKOGA.

U ZAGREBU.

NARODNA TISKARNICA DRA. LJUDEVITA GAJA.

1861.

skoj, koja se pod naslovom: „Informazione circa Spalato e la chiesa metropolitana“, nalazi u Spljetu kod kneza Ivana Kaugrosovića-Kavanjina, potomka Sabe, kćeri Jerolimove.

Kod istoga kneza Ivana Kaugrosovića nalazio se i jedini rukopis velepijesni Jerolimove, o kojem ponajprije kanonik Mate Santić u Zori Dalmatinskoj, zatim otac J. F. Jukić Banjalučanin u Danici 1853. str. 75 i 79, a napokon g. Prof. Mate Ivčević u posebnoj knjižici g. 1853. u Zadru izdanoj, na kratko progovoriše. Po ovom prem manjkavom rukopisu, predanom po rečenom g. knezu godine 1854. piscu ovoga životopisa, tiskana je ista velepjesan.

Da je istu ovu ogromnu pjesan pisao pod svoju starost, svjedoči on sám na više miestah, a medju ostalimi pjeva u Pjev. XVII. kit. 8—10 ovako:

„Tromo 'e pero, bieli prami.

Ni'e ih cárnóm od razblude

Márčit veće, al silami

Ogariti vojske hude,

Neka od boja i od ljubavi

Snažnie i hitrie pero pravi.

Ja sam skáršio trieske davne.

I razdario bdenja mlada,

U kih pisah od nestavne

Sreće, čistih od naslada,

Ter se bolim, da izmine,

Zam i mene duh taštine.

Sada mi su težje misli

Prisastnega od spásenja,

Smárt je blizu, bárž su prišli

I vremena razčinjenja,

Rad bih moć riet istinito,

Da se hárvah hrabrenito.

Da seljanstvo izpunio sam,

I težanje ne opako,

A da vieru sahranio sam

Sárcem, dielom, ako i mlako,

Zato da ufam krunu opravde

Na dan véli božje pravde.“ —

I doista, on je svoje poslanstvo izpunio kao domoljub i pjesnik, hrvao se hrabrenito, težao ne opako, sahranio vjeru srcem i djelom, te zaslužio ufanu krunu opravyde i slave već prije smrti svoje, kojoj se je toli skoro nadao, a skoro i dočekao.

Dne 14. studenoga 1714. umrè u Spljetu i bude pokopan u porodičnoj raki crkve Otacah sv. Franje, ležeće u velikom zagradju (Borgo grande). Nakon sebe ostavi svoju kćer Sabu, udatu za kneza Nikolu Kaugrosovića (Capogrosso), koi s imutkom svoga tasta primi uz prezime svoje porodice također drugo svojega tasta, te ovo ime kao častnu i slavnu baštinu prenese na svoje potomke.

Ivan Kukuljević Sakolinski.

JEZIK

JEROLIMA KAVANJINA.

Vaskolik naš jezik slovinski (= ilirski) iliti jugoslavjanski (= jugoslavenski), nalazeći se u trokutnome prostoru zemaljskom izmedju Dunaja, Crnoga i jadranskoga (sinjega) mora razdjeljuje se narodopisno (ethnografski) na četiri glavne grane:

a) na **kaj**-kavsku t. j. slovensku u Štajerskoj, Kranjskoj, Kоруškoj, Hèrvatskoj (izmedju Save i Drave iliti u tako nazvanoj gornjoj Slavoniji) i u zapadnoj Ugarskoj, naime u županiji mošonskoj, gjurskoj, šoprunkoj, požunskoj železnoj, šomodjskoj i saladskoj. Grana ova dobi ime **kaj**-kavsko od zaimena upitnoga (pronomeni interrogativum) **kaj**? (= ča? ili šta=što?)

b) na **ča**-kavsku iliti primorsko-hèrvatsku, koja se počimlje od rieke Kupe (Colapis, Kulpa), pa se proteže prama jugo-zapadu izmedju rieke Korane od Karlovca (Karlstadt) i izmedju rieke Neretve (u Hercegovini) do sinjega iliti jadranskoga mora. Grana ova nazva se **ča**-kavskom od zaimena upitnoga **ča**?

Ova grana naroda i njegovo narječje jest višji stupanj razvitka i izobraznosti jezika slovenskoga iliti **kaj**-kavskoga, naznačenoga gore pod a).

Narječje **ča**-kavsko slaže se s **kaj**-kavskim obilnostju jednakih riečih, jednakih starinskih oblikah grammatičnih, običajnih izrekah i poslovičah, te ponajviše starim akcentom iliti glasoudarom; a razlikuje se od njega blagoglasniim i puniim samoglasnikom **a** mjesto **e** u tvaranju (formatio) i oblaglašivanju riečih, n. p. rieči slovenske na dočetne slovke: *el, en, enj, er, es, ec, ek*: *orel, den, gladen, žedjen, ogenj, vjeter, dober, pes, oves, lonec, kotec, jarek, petek, kratek, tenek, sladek, krotek*, itd. dočimaju iliti svèršuju se u **ča**-kavskom narječju kao i u **što**-kavskom na: *al, an, anj, ar, as, ac, ak*: *oral, dan, gladan, žedan, oganj, vjetar, dobar, pas, ovas, lonac, kotac, jarak*,

petak, kratak, tanak, sladak, krotak, itd. (Prispodobu moju „Slovnícu ilirsku“ u Zagrebu 1854. str. 28.)

c) na **što**-kavsku iliti *hercegovačku*, razvivšu se sa zapado-juga prama sjeveru iliti ponajglavnije između dviju rieka: *Neretve* i *Drine* t. j. u Hercegovini i Bosni, a odavle prama iztoku preko granice sèrbske do rieke *Morave*, gdje već počimlje *resavsko* ili *nabugarsko* narječje, u mnogoj struci nalik našem *zagorskomu kaj*-kavskom narječju. (Vidi „Srpski rječnik“ Vuka Stefanovića u Beču 1818. str. XVI i XVII.)

Što-kavsko iliti *hercegovačko* narječje (Vukom Stefanovićem Karadžićem, — kao što gori spomenusmo — tako prozvano) slaže se u obće sa **ča**-kavskim blagoglasnim samoglasnikom **a**, kako gori pod b) napomenusmo; a razlikuje se od njega ponajviše

pervo: prirastkom *genitiva* množ. broja muž., žen. i sred. spola I. i II. sklonitbe na dočetu slovu **ah**, n. p. **ča**-kavski: stol-**ih**; muž: muž-**ih** (*Genitiv množ.* muž. spola svršuje se u **ča**-kavskom pravilno na slovu **ih**); dobro: **dobár**; sèrdce: sèrd-**ác**; sedlo: sed-**ál**; zemlja: zem-**álj**; ovca: ov-**ác**; tikva: tik-**áv**; igla: ig-**ál**; kruška: kruš-**ák**, itd.

Sve ove i spodobne rieči dobivaju u *genit. množ.* **što**-kavskoga narječja dočetak **ah**: stol-**ah** ili stol-*ov-ah*; muž-**ah** ili muž-*ev-ah*; **dobár-ah**, sèrdác-**ah**, njedár-**ah**, sedál-**ah**, zemálj-**ah**, ovác-**ah**, tikáv-**ah**, igál-**ah**, krušák-**ah**, itd. (Prispodobu moju „Slovnícu ilirsku“ u Zagrebu 1854. str. 29.)

drugo: razlikuje se **što**-kavsko narječje od **ča**-kavskoga ponajviše *pomicanjem* iliti *skakanjem* akcenta iliti glasoudara u dvo- i više-slovčanih riečih sa *posljednje* ili *predposljednje* slovke uvijek za jednu (a kadkada i za dvie slovke) **natrag**, n. p. sljedeće izreke **ča**-kavskim akcentom:

Sluga **v**eli, dà je voda **d**obra, àli dà je vino **b**olje od vode, — izgovara **što**-kavac ovako:

Sluga **v**èli, dà je vòda **d**òbra, àli dà je vîno **b**òlje od vòde. (Vidi „Slovnícu hrvatsku“ Ant. Mažuranića, u Zagrebu 1859. §. 36. Prispodobu nadalje iste slovnice hrvatske §. 51: 3. str. 23. — i moje „Slovníce ilir.“ §. 7.: 6. i 7. na str. 33—36.);

treće: **ča**-kavsko je narječje **i**-kavsko, a **što**-kavsko — *hercegovačko* pretežnije **je**-kavsko, n. p. **ča**-kavsko: **m**isto, **m**ira, **v**ira, **l**ip, **l**ipši, **v**iditi, **l**etiti, — izgovara se *hercegovačkim* i sada primljenim **književnim** *hrvatsko-sèrbskim* narječjem: **m**jesto, **m**jera, **v**jera, **l**ip ili **l**ijep, **l**jepši, **v**idjeti, **l**etjeti itd.

d) na granu *bugarsku* iliti *tračku* (od zemlje stare *Thracie*), koja počimlje od rieke *Morave* u Srbii i pruža se prama jugu između *Arbanaske* (*Albanie*) i *Grecie*; a prama iztoku i sjeveru između *Dunaja* i *Černoга Mora*.

Grana ova jugoslavjanska broji do četiri (4) miliuna dušah.

U bečkih novinah: „Beilage zum Morgenblatte der Wiener Zeitung“ od 20. Studenoga (November) 1849 stoje pod člankom: „III. Die Donau-Völker.“ — o Bugarih između ostaloga sljedeće znamenite rieči: „Die Bulgaren, ein uraltes slavisches Volk. Sie sind die Hauptschiffer auf dem mittlern Donau und die thätigsten Kaufleute auf der grossen Strasse von Constantinopel zur Donaumündung, so wie auch auf der Hälfte der grossen Karawanenstrasse von Constantinopel nach Serbien und Belgrad.“

Pav. Jos. *Safarik* veli u svojem za Slavjanstvo veoma važnom djelu: „Slovanský Narodpis“ — w Praze 1842. §. 12. str. 41: „Sidla Bulharův prostírají se po větší částce dřevní Moesie, Thracie i Macedonie čili nyní tak nazvané Rumelie we statu tureckém,“ t. j. Sědišta Bulgarův prostírají se po větší česti stare Moesie, Thracie i Macedonie ili po sada tako nazvanoj Rumeliji u dèržavi Turskoj.

Bugarah imade i u Banatu, u temeškoj županii, tri naselbine: *Modos*, *Bešenovo* i *Venga*. Ova posljednja naselbina jest njihovo glavno mjesto i broji do 4 (četiri) tisuće dušah. Oni se sámi zovu *Pavličani*, od *Pavla* vladike, koji ih je ovamo doveo.

Obilježja staroga bugarskoga iliti crkveno-slavjanskoga jezika i današnjih narječjah navodi *Safarik* u gori spomenutome djelu „Narodpis slovanský“ §. 11. i 12. potanko.

Mi ćemo ovdje samo u kratko njeke razlike između sadašnjih narječjah bugarskih i gori pod a, b, c spomenutih narječjah jugoslavjanskih navesti.

Bugarsko narječje razlikuje se od ostalih narječjah jugoslav. najviše time, što je po primjeru inostranacah, naime *Gèrkah*, *Arbanasah*, *Vláhah* i *Turakah* poprimilo *spolnik* (articulus, das Geschlechtswort). Prispodobu moju „Slovnícu ilir.“ §. 29.: 2. str. 166. Time je ono veoma osiromašilo, jer je sklonitbu riečih izgubilo.

Slušajmo, što o tome *bratja Miladinovci*, *Dimitria* i *Konstantin*, u svojoj *prav*: ovoj danah ovdje troškom vèleblagodarnoga preuzvišenoga gospodina *biskupa Jos. Jurja Strosmajera* izišavšoj knjizi: „Bugarski narodni pjesni“ (= *Български народни цѣсни*) w Zagreb w knjigopечатnici: na *A. Jakića* 1861. u vel. 8. str. VIII i 542. na stranici 407. govore:

Цѣнь одъ ижши-отъ родъ съ употребить: жтъ, атъ, о, отъ. Съ употребать 1) жтъ — по край Дунавски-те мѣста до Тарновско; 2) атъ — по край Балкански-те северни стърни; 3) а — на обе-те стърни отъ Балкан-отъ, особено во Траий; 4) о — одъ Сереско, доходвешемъ до Кукушко, по дѣлжина-та од Родипи до Самоковско, (Софийскр) и съ извртивъ до северни-те стърни отъ Македоня; 5) отъ — на си-те

други западни стърни, како Охридско, Прилепско, Битолско. Множ. число од машки-отъ и женски-отъ родъ те (во си-те западни стърни), а тѣ (тѣ) или ти (во восточни-те)“ — т. j. Члан ili spolnik upotrebljuje se za mužki rod ili spol **ѠТ** (=at ili ont poljski), at, o, ili ot. Upotrebljuje se

1) **ѠТ** (at ili ut) u Podunavlju do Turnova (ТѠrnovskoga); 2) at — uz Balkanske sjeverne strane; 3) a — uz obje strane Balkana, osobito u Trakii; 4) o — od Sereska do Kukuška, dužinom od Rodipi do Samokova (do Sofije) i proteže se do sjevernih stranah Makedonije; 5) ot — na inih zapadnih stranah, naime na Ohridskom, Prilepskom i Bitolskom. Za množtveni broj mužkoga i ženskoga spola *te* (u zapadnih stranah), a *tje* (tije) ili *ti* (u istočnih).

U ostalom imade bugarsko narječje mnogih slovničkih oblika, koji se slažu sa **kaj**-kavskim narječjem, n. p. **venec**, **gorec**, **oreh**, **orel**, **raven**, **radosen**, **veren**, itd.; imade nekijh, koji se slažu sa poljskim, naime **Ѡ**=a, mađar (mađry)=mádar; maķa (meķa)=mūka; raka (reķa)=rūka, itd.; zatim **Ѡ**=ja: mljako (=mlieko); njašto (=nješto), čoljak (=čovjek) itd.; u nekijh oblicih slaže se sa ruskim n. p. u zaimenu go=ga (m. njega); zatim u blagoglasju: so, vo (m. sa, va=u) — a ponajviše, što se obilja riečih tiče, slaže se sa čakavskim i štokavskim narječjem. Još njevoja o obilježju bugarskoga narječja (vidi u mojoj „*slovnici ilir.*“ §. 5: 4. str. 22 i 23.)

I to je sve kao kratak pregled jugoslavjanskih narječja, što mi se je potrebno učinilo, da se navede, kako bi se поближе s jezikom našega *Jerolima Kavanjina* upoznali.

Budući sam ja dolje podpisan, na prošnju presvietloga g. Ivana Kukuljevića, pomaganje izpravljanja tiskarskih pogrešakah u djelu našega *Kavanjina*, a naime *drugu korekturu* primio, to mi je priliku pružilo, da ovdje o jeziku jugoslavjanskom u obće, a o jeziku Kavanjinovu i njegovu rukopisu nekoliko riečih prošborim.

Jezik Kavanjinov jest izvorno i ponajglavnije **ča**-kavsko narječje, kao što smo o njem gori pod b) obilnie razložili. Naš najstarij pjesnik, za kojega do sada znamo, jest *Marko Marulić*, Spljetjanin, kao i Kavanjin. Onaj se rodio god. 1450. — a ovaj 1640: dakle je ovaj gotovo za dvie stotine godina mladi. Onaj veli u predgovoru svoje *Judite*, da je pjevao po običaju starih začinjavac (začinjalacah ili pjesnikah) hervatskih, za koje mi danas jošte ništa neznamo; a ovaj je već izim svojega predšastnika sugradjanina imao primjerah dosta u dubrovačkih i inih hervatskih pjesnikah, za koje mi znamo, kao: Mavra Vetranića, Gjoru i Marina Daržića, Hanibala Lučića, Andriu Čubranovića, Dinka Ranjinu, Šiška Minčetića, Petra Hektorovića, Nikolu Nalješkovića, Dinka Zlatarića, Ivana

Franjua Gundulića i svoje suvremenike: Jona, Jakova i Gjora Palmotića, Ivana Bunića, Vladislava Minčetića, Petra Kanavelića i ostale.

Premda je naš Kavanjin uz svoje čakavsko narječje primio i štokavsko; to mu se ipak imamo veoma čuditi, da se je uz tako sjajne primjere, kao što su Ivan Franjin Gundulić, Jon i Jakov Palmotić, Bunić, Minčetić i Kanavelić, ponajviše prideržavao svojega predšastnika i sugradjanina *Marka Marulića*.

Mi smo, koliko biaše moguće — to se mora iskreno izpovjediti — radi dosljednosti mnoge i u le pretvorili. Tako smo i mnoge očevide i manje snosne čakavštine izmjenili, n. p. u pjevanju 29. kitici 24. stoji u rukopisu ovako:

„Sve, što t' rečem, istine su,
Viri nie šta naknaditi,
Sto novaci s nova miesu
Od meč, ko se hoć shraniti,
Oporučle dvojjet ima,
A sam mestar pò srid Rima.“

Što se načina pisanja tiče, to se mora reći, da smo to djelo sasvim pretvorili, čitljiviim, i na koliko uzmogismo — ukusniim i razumljiviim ga učinili to: organičnim našim načinom pisanja, to grammatičnim i inim znanjem, to napokon interpunktaacijom.

Tako isto u pjevanju 29. kitici 35. stoji u rukopisu ovako:

„Nimu kogod u opianstvu,
A s nikimmu ni razlike, itd.“

Tako u istoga pjevanja kitici 36:

„Svoje rike urilo živo, itd.“

U kitici 41:

„Hoće u broju i u opijnstvu, itd.“

U kit. 49:

Svi sastavljajuć stablo opijjeno, itd.

U kit. 149:

Premda hižu i u Split iman, itd.

Često se opet pismena **e** i **z** u rukopisu zamjenjuju. Tako u pjev. 29. kit. 85. stoji:

„Vojnizi mu i vitezi, itd.“

U kit. 34:

Er ko nij' plav bez uladatuza

Bez vojnode ni hrabarstva, itd.

U kit. 27:

„Rieć priuozu angelskoga.“

Napokon nam valja, da ovdje, za bolje razumljenje ovoga djela, jošte dvojje napomenemo:

Pervo: Što čakavci, kao ponjeda i kajkavci, u riečih, u kojih se zubni glasovi **d** i **t**, a njegda i jezični glas **l**, sa **j** pomekšuju, — rečene glasove pred **j** rado izpuštaju, n. p. meja m. medja; preja m. predja, vijen m. vidjen; rojen m. rodjen; rojenje m. rodjenje; viju m. vidju (= vidim); milosarje m. milosardje, itd. n. p.

U pjev. 29. kit. 149:

Neht' me odniet' k Splitu gradu,

U komu sam dobro vijen,

Neg' gdi živem u obadu,

Mnokrat veoma nenavijen.

U kit. 164:

„Tako vrija'uć prem najgarje

Pravdu i Tvoje milosarje.“

Nadalje opianstvo = opjanstvo m. občanstvo; opjinstvo m. občinstvo; opjeno m. občeno, n. p. u pjev. 29. kit. 35:

Nimu kogod u opianstvu, zatim u kit. 49:

Svi sastavljajuć stablo opjeno, itd.

(Prispodobi o tome i moju „slovnícu ilir.“ str. 23. i 24. Pazka 2. zatim str. 25: 7.)

Tako isto izpušta se **l**, n. p. u pjev. 29. kit. 36:

Rieč, koja je svih najboja. Ondje u kit. 69:

Mogó bi i bit' štogod boje, itd.

Napokon ima u rukopisu u pjev. 30. kit. 146:

Bo'e (m. boje) s Amonom cie propasti

Bi s poglavstva na križ pasti.

Drugo: Da se u ovoj pjesni u pričastjih prošloga vremena prelaznih i neprelaznih glagoljah (participia praeteriti transitivorum et intransitivorum verborum) na dočetak **l**, često izpušta isto **l**, i naznačuje se apostrofom, koji oblik nazvã Dr. Pavao Jos. Šafarík po Karamanu (Caraman) neretvanskim, (vidi moju „slovnícu ilir.“ U Zagrebu 1854. §. 53: C. Pazka 3. str. 262.) n. p. u pjev. 29. kitica 146:

„Rekao sam ti, što sam moga',

Što si vidl', zapameti,

Dove' sam te tja do Boga,

Dalje i više nec' hotieti.“

Pisah u Zagrebu 19. sèrpnja 1861.

Prof. Vjekoslav Babukió.

BOGATSTVO i UBOŽTVO.

VELEPJESAN

u 30 pjevanjah.

95. Ti, narodi da od svih strana'
 Kárstnici se grabu mali,
 Da vojnica bude izabrana,
 Kom' car kársne puke vali,
 Nitkor neima da što svo'ega,
 Neg' svak, što ima, da je njega.

Ti mu ostavi sa svih kraja'
 Čistie dieve i lieposti,
 Silom da idju put Saraja
 Na razbludne nečistosti,
 Da, ká bude pàrvorodna,
 Ostane mu ljubi ugodna.

Ti, da blúde zvierske tira,
 Kako hoće, Turčin svaki,
 I da žene tóke obira,
 Koliko ih je hranit jaki,
 Svoj narod da umnožaju,
 Množ vitezah za boj daju.

Ah nesrećni starče hudi!
 Ah žudjeno sladko diete!
 Ká me na ovo zviezda sudi?
 Ka té sreća zla susretè?
 Teško zlo se nami zgodí,
 Zlobni udes nas gospodí.

Biež'te, biež'te na daleče
 Liepše vile svih kárstjana',
 Da vas silni zmaj ne peče,
 Er što 'e vèla bit Sultana,
 Čárstvom vladat, cara ljubít,
 Kad se duša ima gubit?

100. Sried razblude car udesan
 Kad i rukom svom ubije,
 Vojstva malu za bodesan,
 Žene sebi najmilije;
 Ko izpuniše dva Mehmeta,
 Kárvolije oba kleta.

Tako cvileć Ljubdrag pravi,
 Bez pomoći ostav veće,
 Da do malo sviet ostavi,
 A dobavi veće sreće,
 Koje 'e rajno vierovati,
 Sad mi 'e ine klikovati.

Hrabri Vlasi, Karavlasi,
 Ki se zovu rimski sini,
 Erdeljani, Maurovlasi,
 Čárni i čárljeni Latini,
 Gdi 'e vojvoda njih Unija
 Korvin, Turkom ki dodijà?

O kojemu Biond scini,
 Da se izvârši proročanstvo,
 Ko se njegda Probu učiní,
 Da njegovo uzdržanstvo
 Do tisíc liét' hoće imati
 Od cesarstva, s kim će sjati.

Gdi 'e Zapoljski, kraljevinu
 Ki Ugarsku stištà silom;
 Al predobit u skupštinu
 Bì opénu dikom cílom,
 Obran buduć on ogrustan
 Ferdinando i cesar vrustan.

105. Šišman Bator, ki u glasu
 Još velikom žive i stoji,
 Da otmanske vojske razsù,
 Kih nebrojni bihu broji,
 Tekelj, Budian, Nadažd i ini,
 Osvetljivi Ugarini.

Njekadašnje gdi slipote
 Od Abafa, ki složit se
 Turkom htiše, paka hotè
 Svo'em' cesaru odaprit se,
 Ki milostju vas u slavi,
 Pod krilo im sine stavi.

Gdi 'e Skandarbeg, triesk ognjeni,
 Topia, Bethlen, bojne sreće,
 Knezi Zrinski uzvišeni,
 Rákoc, sin se kog' još kreće,
 Kih, ki caru, ki cesaru,
 Malom vojskom čini taru.

Dalmacie bani gdi ste,
 Juraj Bubek, Čubretiću,
 Mislenović, Pavo Biste,
 Lénkoviću, Nalipčiću,
 Báne Vašić, Butko kneže,
 Jedan i drug varl' viteže.

Od Dobruče do Tarnova,
 Nikopolja do Plovdina,
 Množ Bán' imà i vitezova'
 I dunavska pokrajina,
 Simo i tamo Babieh gora',
 S Mejuričja do dva mora.

110. Što 'e od mora Joniskoga
 Poć put Save i put Drave
 Tja do mora Baltinskoga,
 Prieko Mare i Dunave,
 Još da b' htio duglji biti,
 Nemogu svih poviditi.

Gdi su Opati od Rogova,
 Karševalja, Stipe Ivana,
 Lucie, Sabe, Hercegova,
 Marie, i inih Dubrovčana',
 Ki činiše mirne uviete,
 Sudbe prave, godbe svete.

Od Trimida Priuri gdi su,
 Ki na otoku mora' naših
 Uzrestoše, ako i jesu
 Bliži krajah talianskih;
 Tu davninom našim dvoja
 Kraljstva Diomed gârčki vojà.

A vitezi gdi templari,
 I njihova tvárda Vrana,
 Preporučja i timari,
 Veličanstva izabrana,
 Vojske, konji i barjaci,
 Perja, koplja, križi, mači?

Pontio, Plisan, varli dielí,
 Pàrvi gospar ki bì od Klisa,
 Veli meštri, križi veli,
 Ko ih diela slava pisà
 Sveta u miesta od Sirije,
 S kih se biše tieh delije.

PIEVANJE TRINAESTO.

Nadglasje.

*Od Vladmira i Kosare,
Samuela i Vladislava,
S kih nemirne zlé prevare,
Vladimiru padě glava,
I od našincieh kraljah inih,
Bugrih, Ugrih, Tatrih smtnih,*

*Od Boemskih kralja' i českih
Njih Ivana neumàrla,
Od niekoľik kraljah Šveskih,
I od Moskve cara vàrla,
Naših cesar' od prošasnih,
Kriepkih ženah, papah jasnih.*

1. Jošter mi je, drag štivače,
Krone opustne ine riti,
Za moć pak se na pritače
S uzdržanjem upraviti,
Ko'e po daru božanstvenom
Još su u bitju svoem zelenom.

Plemenito Slavsko pleme,
Tko 'e da nezna na sém svieti?
S kralji i s cari vitežkieme,
Kako i nebo s zviezdam' svieti,
I viek neće moć zapasti
Žarko sunce njihe časti.

Kih poharat nij' nikada
Mogao vihar od sievera,
Trojna magla od zapada,
A godina svim nevier
Od iztoka i od juga,
Ako i nagla, ako i duga.

Za hrabrenim Vojislavom
Ide i Mihalj, ki stol dāržā,
I donikle bistrom slavom
Množ sinovah ujemu uzdržā
Bodin, ki se nazvā carom,
Vladmir ki se smaknū varom.

5. I Tiešimir utiešitelj,
Po smàrti otca ki se rodi,
I Prelimir sin strenitelj,
Brat Kresimir ki se odī
Krunom Bosne srebàrnite,
Stiepan majke zakonite.

Ko'ega Leglit, zlo kopile,
Bratića mu i Boleslava,
Smaknū kućom s mnoge sile,
S sedam sinov, sedam lava',
Sam sakriv se za glasnika
Silve, u sil' ti Dubravnika.

Bratoubojstvo Bog, ki grusti,
I pohliepe neće duge,
Tej do malo žive pusti,
Er umriše svi od kuge,
Kā pometē do jednoga,
Da siemena nije zloga.

Gdi'e ban Kuljen, kralj Ostoja,
Toma, ki se s Turci brati,
On se druga ne uzbojā,
A ov družtvo glavom plati,
Ni'e ortaštvo s lavom imat,
Sam jer dobit svu će primat.

Kralj Grubiša i Draginja,
Sveti i čudni Vladimire,
I ravnoga sried Trebinja,
Ki siedjaše Dragimire,
Koga izdavstvo Kotoranah,
U carkvī ubī na sto ranah.

10. Svet Vladimir, vārħ planine
Njegda zmaja ki ukroti,
Da otrovno sebe i ine
Ujedati nebi hoti',
Koga Samuel kralj bugarski,
Hinbom svezā, ne junaški.

Kad ga ljuti od glavice
Zvā, gdi biše se utvārdio,
Da bi sašao na ravnice,
Nek bi se š njim zgovorio,
Da oba mirne kroz beside
Razlog svači izuvide.

Kom rekoše svoji bani:
Gospodine, ustav' hode
Iz tvārdine, gdi te brani
Cviet vitezah i gospode;
Prevara se koja krije,
U oružanu viere nije.

Ako o miru Samuel radi,
Poklisarstvo šalje neka,
A zastave nek ne gradi
Vārħu tebe odveć meka,
Gdi pogodbe budu prave,
Tvoih svietnikah htiet će ih glave.

Tvoja mudros more znati,
Da ni došo s vojskom mani
Iz nenadke vojevati,
Neg' da bi te vārgao vani
Iz priestolja bez razloga,
Ne bojeć se pravde Boga.

15. Gãrci, tràge himbene su,
A mejašnik on je š njima,
Ćudi i viere jednake su,
Ni'e se ufat pametnima,
Laomedonte i Sinone
Jesu izgledi varke sione.

Vlast je više hlep velika,
A taji se šestokrati'
Pod priaznom izdat prika,
Kralju u kralja nij' se ufati,
Tko vojnikom lak' vieruje,
Bukalijjam' sam se kuje.

Al' kralj dobar misleć dobro,
Banom svojim odgovori:
Sam otići ja sam obro,
Vi ostan'te u svoj gori,
Ja ću u ovoj maloj smeći
Pãrsi opreti, vas štedeći.

Kliče, i iz vãrh tvãrde gore
K Samuelu mio pospieši,
A on ga svezà i u ponore
Tamničãrske njega stieši,
Tù ga dugo meju druge
Sužnje dãržà u veruge.

Al' mu liepa hćer Kosara,
Milosãrdno pohodeći
Množ nesrećnih tamničãra',
I oči u kralja upireći,
Bi od roba uhvaćena,
I ostà š njega sva ognjena.

20. Tim razabrà: Nij' dostojno
Da pod zemljom sunce grije,
I da blago neizbrojno
Zakopano svim se krije,
Zatvara se zvier nesvisna,
Ne stvar liepa i korisna.

I hàrvuć je nepokoji,
Da plemena pùt kralješka
U dno tamne jame stoji
U okovih gvoždja teška,
I da, željna biela danka,
Cvili robstvo bez prestanka.

Ter bit mirna nemogući,
Sama u sebi zahvali se,
Pustiv ognjen uzdah vrući,
Da zanj otcu uzmolji se;
Kliče: 'er ni'ednoj razmi meni,
Ne dostoji rob ljubljeni.

Netom vidjeh obraz mili,
Netom rieći ćuh medene,
Ćutih ljubav da me ustrili,
Sãrce i odni da od mene;
Al' da skrivim ćasti tebi,
Pri' me udrio tries od nebi!

Sin orlovi po nićemu
Svo'e nekaže plemstvo veće,
Neg' što drago 'e oči njemu
Put sunćane upriet svieće:
Tako i dikla, prem da umira,
Na svietlu ćas sve se obzira.

25. Razlog hoće, plamom svakim
Da ne gori duša vela,
Mire i nãrda skupom jakim
Sklapa i sbije panj, vesela
Da unj sgarajuć feniks ptica
Drugog žitja prima lica.

Zna ljubovca, da nij' vriedna
Skrít plãm, na obraz koi teče,
Mio pogled, smiehca medna,
I mućeći dosta reće;
Sãrce 'oj hlepti, glas postaje,
Oko 'u svadi, lice izdaje.

A i kralj strielan tolikorã,
Kad tu liepost zri sunćanu
U onoj tmjni od ponora,
Primì u sãrce smãrtnu ranu,
S ko'e bi bilo mu umriti,
Da se neufã š njom vieriti.

Muku, reće, znam, dietetu
Nerazumi ni ista mati,
Plam potajan nosi štetu,
Rani a skrovnoj ni'e liek dati;
Ljubit, a ljub' ne odkrivat,
Sebe 'e rukom svóm ubivat.

Imo bi oganj moj zaprećat.
Sriedu sãrca, ko u pepelu,
Prist na usta snižno, a mećat
I klanjat se suncu milu,
Ko Elvetci, al' ne morem
Dãržat velik plãm zatvoren.

30. U poslih se od ljubavi
Smienos hoće i sloboda,
Tko ni'e smion, vilu ostavi,
Smione sliedi dobra zgoda,
Strašivu se vieku kraju
Gradi, i mejdan ne predaju.

Djevojćica sramna 'e svaka,
Bieži, a želi bit ljubljena,
Ako se odkrie, brani, a paka
Klanja, kad je uzmoljena;
Ako ćekaš, da ona lasta
Prie se odkrije, miso 'e tašta.

Rad bi dragoj da izusti,
Ko mlajahan mré za njome;
Al mu sahnè rieć u usti',
I ostaje mramorkome;
Oči obima al' tumaće,
Što u sãrcu svaki začé.

Meu tu sniežno pred nogama
Svoga ćãcka liepa padè
Kćer jedina, kliče: Sama
Vjerenika prosim sade,
Ki drugi mi neće biti,
Neg' kralj, tvoj rob plemeniti.

Ako želiš, má utroba
Da ti uzplodi drage unuke,
Prosti ćãcko, prosim roba,
I zanj moleć primam ruke;
Milos tvoju duša pita,
Što mi 'e draže svega svãta.

35. Čuvši Samuel govorenje
Od presladke svo'e ljubavi,
Nek se izpuni nje smišljenje,
Zapoviedi, da se izbavi
Vladimiro, kom' se obrati
I cielovom stol mu vrati.

Gdi obetno već služeći
Velom' Bogu što moć bolje,
I Kosarom uzdržeći
Skladne misli na priestolje,
Činjaše se božjem' slugi,
Da će s raja poč na drugi.

Brat Kosarin tim kraljujuć
Radimiro nakon otca,
Srećno i s Gárci boj bojujuć
Najdè u svojti izdaoca,
Navedoše koga Gárci,
Da se u svoju kárv omárči.

A toj biaše Vladislavo,
Koi ubi Vladimira.
Kako pravo, tako zdravo,
Svim je škodna svá nevira;
Nebi dosta grubost ove,
Jedna drugu opet zove.

Videć dake zó usionik,
Da ostaje Vladimiro,
Muž Kosarin i baštionik
Pravi on, da je nehte' smiro,
Što privazè uživati,
Nek se i njemu zapovrati.

40. Jer poznajuć, da nemore
Očito ga uloviti,
Izumisli dogovore,
Da se 'e dobro sadružiti,
I zaobćene njih potribe
Da 'e na mejaš izać tribe.

Za stavit se svietovati
Tu skrovito meju sobom.
Ko se tribu'e opirati
Poganskomu puku obom',
Jedan drugom' na izruku
Da dá pomoć pram tom' puku.

Al Kosara draga vojna
Nehtí pustit, da obide,
Neg' k rojaku jur povojná
Pripravlja se, da sama ide,
Ako i kárvcu brata svoga,
Da ga svárže s puta zloga.

Reče: Muž, ti nećeš tamo,
Da i tebe nepogubi,
Ufati se nije kamo,
Sumlji i prèdá tkogod ljubi,
Što prie nebi, čas sváršuje,
Često vara, tko kraljuje.

Ja sam žena, ká umije
Pokrivati svoje misli,
Tko zna. da moj neg' tvoj prijè
Svièt izkusí i domisli
Što on snuje, što li želi,
Sárce ostavljam, stup se dieli.

45. Tim urezna kad se vidi,
I dvorkinje kad napravi,
Nestárplivo svoj svièt slidi,
I na trudan put se stavi,
Ufajući, bratučèda
Da će obratit s nje besieda'.

Rajska dikla stotiem dílom
Svih liepota' zdruk nadhodi;
Hitrim stupom, riečim milom,
Bistrim okom sárca svodi,
Da nemili rojak s posta
Tókoj gizdi sužanj ostà.

Al' prokleti zakon stanja,
Ki ni svomu viek neprášta,
I zó razlog kraljevanja,
S koga svaka 'e molba tašta,
Okrutnika jaku silos
Potvárdišè na nemilos.

Kad Kosara k njemu stupi,
Blagomilo prià kraljicu,
I u veselja čudna lupi,
Dajući 'oj dobrodošljicu;
I gosteć ju sve to više,
Na nje muža uztuži se.

Kažuč: da se čudi čudom,
Da kroz njeke sumljetaće,
Nevieruje ni svím udom;
Ko i oni ga da izdat će,
Ko Isusa Juda kleti,
Dati će ga na križ spèti.

50. Ter cvileći bratučèda
Svo'im prirokom izgubljená,
Jà se kleti varhu čèda,
Sebi od Boga namiešćèna,
Da bi sebe prij' ubio,
Neg' već drúga prevario.

Tudie kliče: Kralju tvomu,
Križ èu poslat za tutiju,
U pečatu vidiš tomu,
Pravu ljubav ti Mariju,
Ter odpravi Vladimira,
I reci mu, da je vira.

Pak sgrozi se i suzama
Oblí obraz prenemili,
Da Kosara ista sáma
Vierová mu, čim se dili,
Križ noseći dva biskupa
Uputjena š njome skupa.

Ká došavši k vojnu ureda,
Prikazà mu sciene dare,
Ké joj podà bratučèda,
Veleć: u njem već nij' vare;
Nemogu izreć ko nam kaže
Dobročinstvo, kako laže?

Viereniče, zato otidi,
Viera 'e tvárda, ne boj mi se,
Dva biskupa obi sídi,
Kažu, s njima pridruží se;
A u pársih križ kí shrani,
Od svakoga zla te brani.

55. Uz biskupe i ti moć ćeš,

Neka dvorbu tebi činu,
Sobom odvest, ako hoćeš.
Plemenitu kú družinu,
Što je dosta za sretiti
Dikom kralja, ne usumljiti.

Skupi dakle, moj ljubljeni,
Više viteze i gospodu,
U podobnoj neka scienu
K bratučeđu s tobom hodu,
Da i tvoje veličanstvo
Ima sliede i čuvanstvo.

Ako i kralji, ako i sveti
Jesu i mudri i mogući,
Od izdavstva uklonieti
Ne mogu se ovd' budući;
Krie izdajnik svo'e podjame,
Čim izvârši vratolame.

S družbom greduć kralj blaženi,
Križem na smârt ki poslà mu
Vladislave kralj himbeni,
Biliĝ viere da u njem dá mu,
Kad ulizè grad poglavni,
U càrkvu ide, gdi 'e Bog slavni.

Neka mu se tu pomoli,
Običajan kako bieše,
Tudie čuvši kralj oholi,
Da biskupi š njim doprieše,
I da živ je vas prisneten,
Hti, da 'e smaknút i on čas smeten.

60. Zatoj za njim ulizoše,
Koji ga su i pratil,
Ter mu glavu odsiekoše,
Kú na putu niesu smili;
'Er ga branl Bog čudesi,
Da, Bog viečni na nebesi'.

Neka otole njegov bojnîk,
Dâržec kârstov križ u ruci,
K njem' dobiegne, a ubojnik,
Komu tada kralj naruči,
Čeka na osvetu i s biskupi,
Ko'e na muku svoju skupi.

Tako im se i dogaja,
A najliše ubojici,
Ki večerav, mârtnva kralja,
Gdi mu prieti, u šibici
Vidi, i vapi čim dvorane,
Padè od ruke nepoznane.

Svoi vitezi, ki se u skrovo
Miesto tega nestaviše,
Svetogârdje kad čuše ovo,
Na svoj dom se povratîše,
Smutni u càrkvi gdi ubinu
Smieše skrivit lopaščinu.

A Kosara ljubi mila,
Ko gârlica, pire druge
Grusteć, veće nij' ih htila,
Neg prikazà gúke duge
U jednomu manastiru,
Bogu i svojem' Vladimîru.

65. Dâržec kriečko, jurve ljuba
Da učinjena blaženoga,
Vremenita cieć izguba
Ima pri'ati, služeć Boga,
Slavu, i u miru preko dugom
Uživat će s dragim drugom.

Srećna ti su i čestita
Na ovom svietu umârlomu
Stara zlatna bila lita,
Kad življaše svak o svomu,
Čim u ljubavi i u miru
Čoviek staše, zoveć viru.

Od varanja, rati i gnjievâ
Ne biaše uspomene,
Ne brodiĝu smionâ drieve
Valovite morske piene,
Svîet nebiaše još iz bata
Rude od gvozdja i od zlata.

Izumila još nebiaše
Moje i tvoje nagla želja,
Kad prie toga svak življaše
Sried pokoja i veselja,
Neznahu se otme, odire,
Himbe, izdanja i nevire.

Ti požudo od tudjega
Mir odagnâ, nesklad ostavi,
I za poraz ljudstva svega
Kovâ oružja, vojske spravi,
Nek čoeck hliepan nepravima,
Svej to veće prevazima.

70. Ni'e, da razlog i istinu
Već tko ljubi na sem svitu,
Neg' svi u grabsah i u plinu
Nasto'e višja da zahitu,
I nepomné u nehaju,
Da zakone prestupaju.

Prodjè i Vlad'mir dobri treti,
Bodinove žene omraz,
Priljubota kojoj izšteti
Svietla muža càrni obraz,
Man Jačinta svim nazvana
Cviet razloga mirisana,

Čim bi mlada, sve živeći
U razbludi mnoziem blaga,
Ako i Mavra, njim veleći,
Taka Cefeâ Perseu draga
Da bi, a golub bielih lica'
Ljubi i càrnieh golubica'.

Paka, buduć u starosti,
Gdi već rusom ne cvati se,
Pokle obliedi i okosti,
Sva u nalip obrati se;
Biedna kralja s kim okuži,
Krunom sina da okruži.

Kom', kad otrov duh tiskaše,
U skrovito od nje mu dana,
Dobroslava uzročâše,
Er rojaka škodna vrana,
Ki pravicañ bi osliepljen,
I od srama svog odciepljen.

75. Sva nečasna, sva himbena,
Neka joj se rep nevuče,
Ko 'e prokleta čud zlieh žena',
Blud i izdanja stvori mučè;
Išču tamnos tamna dila,
Gdi 'e dobrima svietlos mila.

Hrid pod vodom sakrivena
Veče kratih hini i vara
Viešta, znana i umiena
Pomorskoga gospodara;
A kad kaže svim vani se,
Svak lako od nje ukloni se.

Liepe, obiesne, skupe i sile,
Zemlja ne kri'e, al hotime
Anne, Ivane, Jezabile,
Trubelike ko i zlo sime,
S kojih kraljstvo često gredu
Na nazadke vilno uredu.

Nebi imale svietle žene
Mesalinom na blud dat se,
Nego na one, ké poštene
Čast dvoreći, izgledat se.
Njih prilika 'e dična sveja,
Artimisia, Ispikrateja.

Ženah uklon' se, ké ne haju,
Svoga muža kad izgube;
Pasah, koji viek nelaju,
Mora i smutnik', kad ne trube,
Rieku ne gaz' ká ne viká,
I mukla se boj' čovika.

80. Al se neufaj dobre u ljude
Ni u pregorke ženske plače,
Nek ti Efeska moma bude
Izgled, koja na opače
Mártva muža i obisi,
Za vojnika ki ju utiši.

Nepriateljah i od mučeci',
Straže kad te časte odviše,
Er te penju da izdeci,
Pak te dublje satariše,
Kad čast nije po razlogu,
Kri'e pod sobom izdát mnogu.

Juraj, koga mat' nečista
Na sied kralja mártva sieđe,
Bárzo bubnú s tuja mista,
Koga krivdom zlom posiedè;
S istom majkom robne sluge
Otidoše na veruge.

Liepi srame, u kom žena
Liepa liepšu liepos stiče,
Čás je liepos neprociena,
Teško, tko se nje odriče;
Er s njom i sram vas će pasti,
Duša od tiela, čast od časti.

Ljubit ká ima svoga vojna,
Da pak ine sebi mámi,
Stvar je veoma nedostojna,
Najliš svietliem gospojami,
I onu, ká se pušta ljubit,
Nepedepsno može žubit.

85. Rod, ki začme tvim čoviekom,
Razložita pak ni'e sinstva,
Svi zakoni viču viekom,
Da se gubi, što 'e otčinstva,
Materinstvo i ako ima,
Bárzo projde, ko trak dima.

Tako i ova s Jurjem sinom
S nečistoće svoje padè,
Otidoše hitrim minom
S stola u palač i u klade,
Plačni izgled ostala 'esi
Smionim ženam u obiesi.

Stiepan, gornje kralj Mezije,
Koga himbom car uhití,
Ter ga udri, neka nije,
Tko prie himbom otca hiti
Iz prestolja, koga ostavi,
Gdi se kožom svom razstavi.

Druzi kralji glasoviti
Bugarije izabrani,
Ini i krimski, u dobiti,
Kih predobe Tatar-kani,
Ruske krune i ostale,
Ké pod turskim jarmom žale.

Altag-kan, kralj od Tataka',
Paravana izdajicu
Pokli uhvati, ki ga vará,
Prepili ga na policu,
Pak kuhana htí izjisti,
Na stol svoima poglavisti.

90. Bugri, koji siono smiše
Na grad Konstant udariti,
I ki Traciu podložiše,
Da se mogla nij' ustati
Do sto godín, čim cesari
Mir složiše s poklisari.

Bugri kriepci, slavokruni,
Jasen, Boriš, Miho, Orbato,
Samuel, Petri i Šimuni,
Od kih pismo vrimenato
Od čarkvenieh godištará'
Sve vársnosti izgovara.

Krunah niemih za udobit
Nikefora, ki od cesara
Buduć stigao slavodobit,
Pokli glavu njemu obara,
Čašu od lupie 'e učinio,
Iz nje vino svejer pio.

Trebelia, man je umučat,
Ki kraljestvo podá sinu,
Hti'uc se u pustoš sam zatučat,
Jedá uredu nebi izginu',
Al' kad sin mu kárst potlačí,
Vratí se u dvor, sina sbaci.

Gdi su ostali kralji znani,
U svietlini ki živihu,
I ilirskoj ki poljani,
Sa svih strana' gospodihu?
I ki liepo svud cvali su,
Dokli kô cviet opali su.

235. Svaka kojih posred boja,
Plantasilea ko s Ahilom,
Prikaza se, kadno Troja
Bi hãrvana gãrãkom silom,
Ko Belona i Palada,
Tãrkã konje, koplja vladã.

Ter pod šiškom sakrivena
Hotiše se odapriti
Za viteze poljubljene,
I istu za njih kãrv proliti,
Da im ljubav svú odkrijú,
Al' na smãrti, al kad se biju.

Sin Ilira snažni Akile,
I Mart isti, Bog od boja,
Jesu naše kãrvi sile,
Slayske i slavne obadvoja;
Nu me'u puke i jazike
Moreš znaã veãe dike.

Verug svieta, Kunovica,
Rodno miesto Martu 'e bila,
Gdi je vieãna gvozdojica,
Kã se u pukle gore sbila,
Grad nazvani Samokovo,
Gdi 'e u gvozden stan stanovó.

Rod, koj Traciu na istoku,
Plodnu zemlju prie posvojì,
I imajuã snagu tóku,
Tù izprazan nepokojì,
Neg se pruži na sve strane,
Sad divjaãne, sad težane.

240. Narod, koji nadoloži
Sebi svoje tóke ruke,
I nadhãrvã i podloži
Tóke zemlje, kraljstva, puke,
Da od mora baltiskoga
Gospodovã do jonskoga.

Da od Skandie, odkle izide,
S pod pojasa ledenita
Malo manje neotide
Do pojasa vrutenita,
Mora, gore, tleh probijúç,
Tãrãeã, plieneã, predobijúç.

Narod, koji najposlije,
Er na pisma nij' se davo,
Neg na sablje prosvietljuje,
Nij' mu svoj ki upisavo
Diela prednja i davnena,
Veomi slavna, i hrabrena.

Al' se znade, kako jadne
Sve pomlati svieta strane,
I istoãne i zapadne,
I sieverske i poludane,
Da pod maãem svo'im neostã
Nijednoga kraja prosta.

More riet se, da dotegnú
Tja od zemlje do mejaši',
Vãs okoliš njem' se pregnú,
Pak umknú i prestraši;
I sve slavnom strenitelju
Dã svo'e kljuãe na kupelju.

245. Zamni vas sviet u okoli,
I raznijè po jazicim
Tóka smienstva zúk oholi;
I obèih štetah prevelicim
Glasnica je bãržja od strile
Naviestila varke i sile.

Tiske uzmožne i obilne
Aleksandra i Persiana,
Pak ognjene veomi silne
I Turakah i Rimljana'.
Strena vãrže pod ohola
Svo'a oružja, konje, kola.

Aleksandrom, koji paka
Tieh hrabrenstvo poznao biše,
Gdi god sunce dni i mrakã,
Sviet vaskolik ukrotiše;
A s Rimljani njihje çete
Premogoše opet sviete.

Dunaj, Visla, Sava, Drava,
Nieper, Niester, Volga, Varna,
Krupa, Tisa, Prut, Murava,
Oder, Raba, Drina, Tana,
Vitoš mrazni, Kunovica,
Don, Neretva, i Marica.

Naše ruke diela smina
Sve žamore, i pravljaju,
A ratacim od planina'
Skladnim glasom odzvekaju,
Preko slavskih naših gorã',
Tóke slave na tri mora.

250. Narod, koim se August diãí,
Kad opanjkã Mark Antona,
I u vieãu njega sliãí
Ço'eku nišãu bez zakona,
Veleã: pod moj maã složene
Vlasti jaãe su, a ne žene.

I Tiberij kušã dosti,
U vrieme svoga od vladanja,
Da puci su od jakosti
Bojniškoga puni znanja;
I da težak boj sasvima
On bio je niegda s njima.

Zato Cezar, ki znadjaše
Kô su ruke snažne i prike
Dalmatinske, tu šiljaše
Na nauk svoje oružnike,
Neka bi se tot svietlali,
A u pokoju ne shãrdjali.

A prilikom njih haljina'
Kralji i papi se oblaãíše,
I obara vãrh çãrkvena,
Kada svetbe posvetiše;
U obuãí sliãna ruha
S neba zvaše božja duha.

Marko Tulij, ures rimski,
Rad vriednosti svoje vele,
I on narod dalmatinski,
Cieãa bojne vãrhe sile
Skladno hvali, slavi, i diãí,
Mudroglasjem svoje riãí.

255. I kalifi jejupaški,
 Za uzdržje vladavštine,
 Kao slobodan i junaški
 Narod zvaše Dalmatine,
 I njihove krajičnike,
 Kaono puke bojne dike.

Isti Pompej njih se služi,
 I veliki, tej velike,
 Mitridata kad okružili,
 Tisnu viteze i bojnike,
 I podvâržè ine puke
 U oštrinu njihove ruke.

I sad dietca tih hrabreni',
 Turaškoga gorka cara
 Samosilju podloženi,
 Činu njemu Janjičara'
 Vârlu vojsku, kojom bija
 Građe, i zemlje predobija.

A i Odriški cari l' niesu
 Naše ruke po matera',
 Njih otčinstvo u obiesu
 Za svo'e ljubi kad iztierâ
 Liepše dieve Bosankinje,
 Despotnice i kneginje.

Suliman se od njih rodi,
 I vârh inih carevića',
 Er kad carstvo kéeri vodi
 Slavna Ivana Palkošića,
 Jurja Despota i Lazara,
 Zenù iz tizih cvietje od cara'.

260. Zato pârvu veziriju
 Imâ Sokol, čoviek naški,
 A Delaskov vić kraljiju,
 Kmet Ivaniš Dubrovaški,
 Nek se čuje, da i sriedna
 Naša 'e čeljad zapoviedna.

Nu Čuperli vezir pârvi,
 Nij' l' i skoro srećno vlada',
 Hrabren plemić naše kârvi,
 Sried bieloga Carigrada;
 I predobi svojim rodom
 Kandiu i kraljstva slavnim vodom.

I Bnečani, sviesti tanke,
 Onu ruku čineć svoju,
 Nek opanci krote opanke,
 Njih se služe sve u boju,
 Da se biju s janjičarom,
 I dodiju istim carom.

Znadu to oni, kad svoj svoga
 Tiera, i hoće da obori,
 Da šestokrat cieća toga
 Gospodi se mir otvori!
 Zlo 'e, kad na oko oko plače,
 I kad narod svoj tko tlače.

Da sam sebe nij' obalio
 Jaki narod na zavade,
 Još bi njega sviet požalio,
 Kraljevó bi još i sade;
 Nu, ké ostaju naše vlasti,
 Nek se čuva'u te propasti.

265. Sklad uzmaža stvari male,
 Nesklad ori vèle i mnoge,
 Kraljevine sve su pale

Cieć ridanja i nesloge,
 Veličanstvo svako gine
 S nepogodah i opaćine.

PIEVANJE ČETERNESTO.

Nadglasje.

*Od izvora i početák
 Besiedit ću sad prigodno,
 Od otajnih slavnih šteták,
 S igrokoplja, ki se plodno
 Priè vitezom dâše jacim,
 Gradom, kraljstvim, pak ožacim.*

*Bilježnica Iiride
 I inih dâržâv pak se klada,
 Kih k sieveru kriepost ide,
 Od iztoka do zapada;
 Ter priomuh od Bnećije,
 A dovârših vârh Kandije.*

1. Kad već kraljah i vladaocih
 Iiriskih dâržâv dila,
 Tóko duziel i širocih
 Pravih, dopust', Klio mila!
 Neka skažem sried oružja
 Njih štitnice i okružja.

Neka dojdú u poznanje,
 Što li bieše, što su sada,
 I ko treba 'e, na padanje
 Da dohodi svaka zgrada,
 Svačja traga, svačja snaga,
 Kih dariva sreća blaga.

Znanoželjniem nek razberu
 Obilježja slavnih stranah,
 I ko strane svake steru
 Štite osobne od obranah,
 Kim kazaše njegda u plemu
 Šminost, vlast, čest svietu svemu.

Koja válja i privlaća,
 Svojim kolom ko'e nje volja,
 Uzvelične vlasti obraća
 Na nazadke do ogolja,
 Čim učini kroz svo'e sviète
 Opet kralja nago diete.

KAZALO.

—250—

	<i>Strana.</i>
Pievanje pārvo	1
„ drugo	19
„ treṭje	34
„ ṭetvārto	53
„ peto	70
„ ſesto	89
„ sedmo	111
„ osmo	137
„ deveto	156
„ deſeto	175
„ jedanaesto	201
„ dvanaesto	228
„ trinaesto	250
„ ṭetārnaesto	277
„ petnaesto	295
„ ſestnaesto	313
„ sedamnaesto	333
„ osamnaesto	353
„ devetnaesto	371
„ dvadeseto	387
„ dvaest pārvo	404
„ dvaest drugo	419
„ dvaest treṭje	433
„ dvaest ṭetvārto	447
„ dvaest peto	464
„ dvaest ſesto	479
„ dvaest sedmo	495
„ dvaest osmo	508
„ dvaest deveto	527
„ trideseto	556

—250—